

Preàmbul

L'alimentació, una qüestió crucial en el nostre present i en el nostre futur

Aconseguir prou per menjar, junt amb reproduir-se i sobreviure a les agressions, és un dels objectius principals que tenen tots els éssers vius. L'espècie humana no n'és una excepció. Cada dia els humans hem d'aconseguir de forma prioritària la matèria i l'energia que ens han de permetre desenvolupar les nostres activitats i sobreviure. L'alimentació ha estat essencial per a l'evolució de l'espècie en cadascun dels seus estadis evolutius i ho és ara per a tots els seus membres visquin on visquin. Aquesta percepció pot semblar allunyada de les preocupacions dels habitants de les societats urbanes que controlen el món en aquest segle XXI, però totes les anàlisis de la situació mundial ens ho confirmen cada dia. I ens ho confirma la nostra experiència quan hem de decidir el que volem o podem menjar diversos cops al dia. Per aquestes raons és comprensible que la Secció de Ciències Biològiques de l'Institut d'Estudis Catalans hagi posat en marxa una reflexió sobre la producció d'aliments. I en particular que ho faci entorn de les preocupacions que tenim en relació amb els efectes que la nostra activitat produeix sobre el clima terrestre. Si l'alimentació és una qüestió essencial per a la nostra vida, preguntar-se com s'ho faran les generacions futures en l'entorn canviant en què vivim és, sens dubte, un tema clau que no hem de defugir.

Posar fi a la fam en el món és un dels primers objectius de desenvolupament sostenible (ODS) aprovats per les Nacions Unides l'agost del 2015. En aquest moment les dades que ens donen les organitzacions internacionals no són gaire optimistes. Després de dècades de disminuir el nombre de persones que no tenen un accés suficient a l'alimentació, els números tornen a créixer, fet que indica que els esforços per assegurar l'accés a una alimentació adequada per a la totalitat de la població humana no són suficients. Hem d'assegurar a més que l'alimentació sigui segura i saludable per a les persones. Fins a l'actualitat, la profecia de Malthus segons la qual no podríem produir prou aliments per a la població humana creixent

havia estat desmentida gràcies a diferents factors com l'ús de noves terres, inputs com adobs i pesticides, una millora constant en les llavors que es fan servir i pràctiques agronòmiques creixentment eficients. Però és ben probable que algunes d'aquestes solucions no puguin ser aplicades en el futur.

Ens els darrers anys hem descobert que algunes pràctiques de producció d'aliments, incloent-hi l'agricultura, la ramaderia i la pesca tal com es duïen a terme fins ara, són font de perturbacions importants sobre el medi ambient. Adobs i pesticides poden contaminar la terra o les aigües, la desforestació envaeix regions importants del planeta, la pesca descontrolada pot tenir efectes letals sobre algunes espècies marines i alguns conreus necessiten quantitats molt grans d'aigua. A això hi hem d'afegir l'ús intensiu de maquinària en el conreu i la transformació, la conservació i el transport d'aliments. La xifra del 30% de gasos amb efecte d'hivernacle procedents de l'agricultura està ben present en les discussions actuals.

En aquest context ens hem de preguntar si l'activitat humana, incloent-hi la producció d'aliments, no està creant un entorn en què serà impossible que les generacions futures tinguin accés a una alimentació en quantitat i qualitat que els permeti una vida saludable. Aquesta pregunta es resum sovint en la demanda de si les nostres pràctiques de producció d'aliments són sostenibles. I sabem que algunes no ho són. Tenim, per tant, davant nostre unes necessitats que sembla contradictori tractar de resoldre. La de produir menjar suficient, segur i saludable per als actuals habitants del planeta i els que van arribant, i la de fer-ho sense utilitzar algunes de les eines que ens han servit fins ara, ja que tenen uns efectes sobre el clima que poden fer difícil una producció d'aliments suficient en el futur.

És ben probable que les qüestions complexes que hem plantejat no tinguin una solució única i vàlida per a tots els llocs del planeta i per a l'època present i les que venen. Les ciències biològiques poden analitzar una part del problema i oferir una part de les solucions. Hi ha aspectes socials i econòmics que se'ns escapen als que duem a terme recerca en ciències naturals. Però estem convençuts que sense les aportacions que fa la recerca en biologia per conèixer la situació actual i per oferir solucions, aquesta gran problemàtica de la nostra societat no tindrà solucions a curt ni a llarg termini. Ho ha demostrat en el passat i serà probablement així en el futur. És amb aquest esperit que la Secció de Ciències Biològiques ha desitjat contribuir a aclarir alguns aspectes de com podem produir aliments i seguir-ho fent en els decennis que s'acosten, un problema al qual hem de tractar de respondre amb tots els coneixements i les eines de què disposem.

PERE PUIGDOMÈNECH

President de la Secció de Ciències Biològiques
de l'Institut d'Estudis Catalans